

opstelling van het Driemanschap dat medio augustus het vele malen verkondigde positieve standpunt ten aanzien van de Winterhulp Nederland in een mededeling aan het kader prijsgegeven werd. Kort voordien, op 24 juli, was het eenjarig bestaan van de Unie in eigen kring met enthousiasme herdacht: 'ontelbare bewijzen van sympathie en medeleven' werden op die dag door het Driemanschap ontvangen.¹ 'Tegenwerking en wanbegrip, openlijk en achter de schermen, zijn overvloedig ons deel geweest',² schreven Einthoven, Homan en de Quay in een circulaire die zij twee dagen vóór de eerste verjaardag aan het kader deden toekomen,

'maar dit alles heeft niet kunnen verhinderen dat de Unie in een jaar uitgegroeid is tot de grootste politieke organisatie die ons land ooit heeft gekend . . . In laatste instantie gaat het om het zijn of niet zijn van (Nederland)³ als volk en staat, om het behoud van onze eigen plaats en roeping in de wereld, om het behoud van onze eigen Nederlandse aard die wij geworteld weten in de geest van het Christendom, de eerbiediging der persoonlijkheid en een aan zedelijke normen gebonden rechtsorde' -

dit alles was, al werd hij met geen woord genoemd, rechtstreeks tegen de nationaal-socialistische bezetter gericht, en wanneer daarop dan volgde:

'Daarnaast gaat het vooral óók om het doorbreken van een nieuwe gedachte: de gedachte van de volksgemeenschap, om een herziening van het sociaal-economisch leven in socialistische zin, om de ordening van een nieuwe en harmonische samenleving der volkeren'⁴-

dan was een zin als deze die een jaar tevoren als propaganda voor de Duitse Nieuwe Orde had kunnen worden opgevat, nu, in de zomer van '41, be-

¹ Rondschrjiven, 14 aug. 1941, van het Driemanschap aan de gewestelijke en stedelijke commissarissen en aan de plaatselijke en districtssecretarissen (collectie-H. Roelfsema). ² Bij het gebruik van de termen 'tegenwerking en wanbegrip' zal het Driemanschap wel in de eerste plaats gedacht hebben aan de kritiek die door voormannen van de democratische politieke partijen alsmede in illegale bladen van socialistische en liberale signatuur geuit was. *Het Parool* van 23 augustus '41 (no. 20) bevatte ook weer een scherp artikel tegen het Driemanschap waarvan de conclusie: 'Zo gaat het met deze heren van kwaad tot erger', althans wat de relatie met de bezetter betreft, weerlegd wordt door het beleid dat het Driemanschap sinds eind juni gevolgd had. ³ In het gestencilde stuk staat i.p.v. 'Nederland': 'het'; wij nemen aan dat dit een typefout is. ⁴ Rondschrjiven, 22 juli 1941, van het Driemanschap aan de gewestelijke en stedelijke commissarissen en de plaatselijke en districtssecretarissen (Ned. Unie, I a).